

Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (WBTR)

Wanneer?	De nieuwe wet is op 1 juli 2021 in werking getreden.
Voor wie?	Stichtingen, verenigingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen.
Doel?	Het rechtspersonenrecht uniformeren en de kwaliteit van (het toezicht op) het bestuur verbeteren.

De nieuwe Wet bestuur en toezicht rechtspersonen, hierna WBTR, brengt een aantal belangrijke wijzigingen met zich mee voor het bestuurlijke proces van stichtingen, verenigingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen. Zo gelden er op grond van de wet verplichtingen om bepaalde regelingen in de statuten van de rechtspersoon op te nemen. Ook bepaalt de wet dat op sommige bestaande statutaire regelingen geen beroep meer kan worden gedaan. Door middel van dit artikel geven wij een overzicht van de belangrijkste wijzigingen die uit de WBTR voortvloeien en welke gevolgen dit voor de praktijk heeft. Ook geven wij tips over de mogelijkheden om in de statuten af te wijken van de wet en te voorzien in regelingen die op maat zijn voor jouw onderneming.

Tegenstrijdig belang

Op dit moment kent de wet geen bepalingen over tegenstrijdig belang voor stichtingen. Voor verenigingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen bepaalt artikel 2:47 BW dat de algemene vergadering een of meer personen kan aanwijzen om de rechtspersoon te vertegenwoordigen in geval van een tegenstrijdig belang van één of meer bestuurders of commissarissen. Vaak is deze regeling ook opgenomen in de statuten van de vereniging, coöperatie of onderlinge waarborgmaatschappij. Na inwerkingtreding van de nieuwe wet kan op deze statutaire regeling geen beroep meer worden gedaan.

De nieuwe wet bepaalt dat een bestuurder niet mag deelnemen aan besluitvorming waarbij hij een persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is aan het belang van de coöperatie, stichting of vereniging. De wet geeft voor dat geval de volgende regeling:

1. Indien door een tegenstrijdig belang geen bestuursbesluit kan worden genomen, neemt de raad van commissarissen het besluit.
2. Indien geen raad van commissarissen is ingesteld of de raad als gevolg van een tegenstrijdig belang geen besluit kan nemen, neemt de algemene vergadering het besluit.

De wet geeft ruimte om in de statuten een andere regeling op te nemen. Het kan voor verenigingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen verstandig zijn om bij de eerstvolgende statutenwijziging een terugverwijzing naar het bestuur op te nemen, zodat het bestuur bij een tegenstrijdig belang toch bevoegd is om het besluit te nemen.

Stichtingen hebben geen algemene vergadering. De wet bepaalt daarom voor stichtingen dat het bestuur bevoegd is om ook in geval van een tegenstrijdig belang het besluit te nemen, tenzij een raad van commissarissen is ingesteld. In dat geval neemt de raad van commissarissen het besluit. Bij afwezigheid van een raad van commissarissen moet het bestuur van een stichting in geval van een tegenstrijdig belang haar overwegingen die aan het besluit ten grondslag liggen schriftelijk vastleggen. Ook de statuten van de stichting mogen in een andere regeling voorzien.

Hoewel de wet niet verplicht tot een directe statutenwijziging kan dit in de praktijk toch gewenst zijn. De nieuwe wet geldt direct na inwerkingtreding en gaat boven de statuten. Op afwijkende statuten kan dus geen beroep meer worden gedaan. Door verenigingen kan voorts geen beroep meer worden gedaan op bepalingen in de statuten ter beperking van vertegenwoordigingsbevoegdheid bij tegenstrijdig belang zoals bedoeld in het huidige artikel 2:47 BW.

De statuten worden vaak gezien als het ‘spoorboekje’ van de rechtspersoon. Om verwarring, ongeldige vertegenwoordiging of vernietigbare besluiten te voorkomen is het verstandig om de statuten in overeenstemming te brengen met de nieuwe wet of juist bewust gebruik te maken van de ruimte die de wet biedt om een afwijkende regeling in de statuten op te nemen.

Belet en ontstentenis

De nieuwe wet verplicht verenigingen, coöperaties, stichtingen en onderlinge waarborgmaatschappijen om bij de eerstvolgende statutenwijziging in de statuten een regeling op te nemen over belet en ontstentenis voor alle bestuurders. Tot op heden gold deze verplichting slechts voor B.V.’s en N.V.’s. Met ontstentenis wordt bedoeld de situatie dat er een vacature binnen het bestuur (of de raad van commissarissen) bestaat bijvoorbeeld als gevolg van het defungeren van een bestuurder. Belet ziet op situaties waarin een bestuurder zijn of haar functie niet kan uitoefenen, bijvoorbeeld door ziekte of schorsing. Het begrip ‘belet’ mag in de statuten ook nader uitgewerkt worden op grond van de nieuwe wet. Zo zou bijvoorbeeld een tegenstrijdig belang van een bestuurder als belet kunnen worden aangemerkt in de statuten en kan op die manier ook de vervanging van de bestuurder worden geregeld.

Meervoudig stemrecht

Op grond van de nieuwe wet mag een bestuurder of commissaris die op grond van de statuten meer dan één stem heeft, niet meer stemmen uitbrengen dan de andere bestuurders of commissarissen tezamen. Bepalingen in de statuten die afwijken van de regeling in de WBTR blijven geldig, maar tot een periode van vijf jaren na inwerkingtreding van de WBTR of tot het moment van de eerstvolgende statutenwijziging. Vindt binnen deze eerste vijf jaar dus geen wijziging van de statuten plaats dan vervallen de statutaire bepalingen nadien van rechtswege. Als er behoefte blijft aan een meervoudig stemrecht dan is het zaak om in de statuten hiervoor een nieuwe regeling op te nemen die toelaatbaar is op grond van de nieuwe wet.

Aansprakelijkheid

De WBTR geeft ook een nieuwe grondslag voor aansprakelijkheid van bestuurders of toezichthouders van een coöperatie, stichting, vereniging of onderlinge waarborgmaatschappij in faillissement. Indien de jaarrekening niet of niet tijdig volgens alle voorschriften is opgemaakt en openbaar gemaakt (of als een deugdelijke administratie ontbreekt) dan wordt aangenomen dat sprake is van onbehoorlijk bestuur en dit een belangrijke oorzaak van het faillissement is. Dit noemt men ook wel een bewijsvermoeden, waardoor de bestuurder of toezichthouder alleen aan aansprakelijkheid kan ontkomen door aan te tonen dat de tekortkoming geen belangrijke oorzaak van het faillissement is. Overigens geldt dit bewijsvermoeden niet voor vrijwillige bestuurders van stichtingen en verenigingen die hun taken onbezoldigd verrichten.

Verder creëert de nieuwe wet een grondslag voor hoofdelijke aansprakelijkheid jegens derden van bestuurders of toezichthouders voor een misleidende voorstelling van zaken in de jaarrekening. Dit geldt voor bestuurders of toezichthouders van rechtspersonen die Vbplichtig zijn of verplicht tot het opstellen van een jaarrekening.

Tot slot roept de wet een hoofdelijke aansprakelijkheid voor toezichthouders in het leven op grond waarvan men niet alleen aansprakelijk is voor het eigen handelen maar ook dat van collega's, tenzij de toezichthouder een beroep kan doen op het ontbreken van schuld.

Ontslag bestuurders en toezichthouders van een stichting

Met de komst van de WBTR volgt een verruiming van de ontslagmogelijkheden van een bestuurder of toezichthouder van een stichting. De rechter kan een bestuurder of toezichthouder namelijk ontslaan wegens verwaarlozing van zijn taak, een ingrijpende wijziging van omstandigheden op grond waarvan het voortduren van zijn taak in redelijkheid niet kan worden geduld of wegens andere gewichtige redenen.

Raad van Commissarissen

De wet introduceert een wettelijke grondslag voor het instellen van een raad van commissarissen bij stichtingen, verenigingen, coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen. Het instellen van zo'n raad is echter geen verplichting op grond van de nieuwe wet. Het kan natuurlijk wel zo zijn dat sectorspecifieke regelingen hiertoe verplichten.

Conclusie

Hoewel de wet niet verplicht tot een onmiddellijke statutenwijziging kan het in de praktijk wel wenselijk zijn om de statuten in overeenstemming te brengen met de nieuwe wet of juist gebruik te maken van de mogelijkheden die de wet geeft om afwijkende bepalingen in de statuten op te nemen. De statuten vormen immers vaak het 'spoorboekje' van de rechtspersoon en het is prettig om die statuten in de praktijk als leidraad te hebben zonder dat getwijfeld hoeft te worden of die statuten nog rechtsgeldig zijn op basis van de nieuwe wetgeving.

Wil je advies over wat verstandig is om voor jouw onderneming te doen? Neem dan contact op met een van onze adviseurs of juristen. Wij helpen je graag verder!